

ILZE ZVEJA, AIGARS GRAUBA, MAKSS KINNINGSS

NAMEJA GREDZENA KODS

ZEMGAĻI VĒSTURES FAKTOS
UN KINO LEGENDĀ

796:087.6
Zv 280

Filmas "Nameja gredzens" scenārija autori *Aigars Grauba* un *Makss Kinningss* (Lielbritānija)
Filmēšanas bilžu autors *Lukas Salna*

Grāmatā izmantotas Aigara Truhina fotogrāfijas un filmas "Nameja gredzens" kadru fotogrāfijas
no "Platforma filma" arhīva.

Apgāds Zvaigzne ABC izsaka pateicību Tērvetes senvēstures muzejam un
Normundam Jērumam par palīdzību grāmatas vizuālā materiāla sagatavošanā.

Ilze Zveja, Aigars Grauba, Makss Kinningss

NAMEJA GREDZENA KODS

Zemgaļi vēstures faktos un kino leģendā

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*

Redaktors un projekta vadītājs *Valdis Klišāns*

Mākslinieciskais redaktors *Aigars Truhins*

Maketētāja *Dace Polkmane*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA,
K. Valdemāra ielā 6, Rīgā, LV-1010.

Red nr. S-1223.

Jelgavas tipogrāfija

Visas šī darba tiesības ir aizsargātas.

Izdevumu reproducēt, kopēt vai citādi pavairot un izplatīt
aizliegts bez apgāda rakstiskas atļaujas.

© Ilze Zveja, Aigars Grauba, Makss Kinningss, 2019

© Izdevums, mākslinieciskais noformējums, Apgāds Zvaigzne ABC, 2019

ISBN 978-9934-0-7975-7

ZEMGAĻU CĪŅAS PRET KRUSTNEŠIEM 12. GADSIMTA BEIGĀS UN 13. GADSIMTĀ

Zemgaļi ir Senlatvijas* tauta, kura visilgāk pretojās vācu varai. No pirmajām ziņām par zemgaļu uzbrukumu jaunuzceltajai mūra pilij Ikšķilē līdz zemgaļu pēdējām cīņām ar Vācu ordeņa spēkiem 13. gadsimta beigās aizritēja pat vairāk nekā simts gadi, tāpēc mūsdienās mēdzam runāt par zemgaļu simtgadu cīņām.

Aptuveni 1185. gads

Zemgaļi uzbrūk vācu jaunuzceltajai mūra pilij Ikšķilē.

“Tobrīd zemgaļi, kaimiņi pagāni, izdzirduši par akmeņu celtni un nezinādami, ka akmeņi sastiprināti ar javu, ieradās ar garām kuģu tauvām un savā vientiesībā domāja pili ievilk

Daugavā, bet, stopnieku ievainoti un cietuši zaudējumus, atkāpās,” tā notikumi aprakstīti Indriķa hronikā.

1202. gads

Zemgaļi nodedzina Salas baznīcu, bet pili (Ikšķilē) nespēj ieņemt. Pēc šī karagājiena zemgaļi ierodas Rīgā līgt mieru ar kristiešiem.

“Bet Dievs, kas gribēja paplašināt jauno kristīgās ticības dēstījumu un tam visur nodrošināt mieru, pēc šī karagājiena sūtīja zemgaļus pašus miera salīgšanai uz Rīgu un tādējādi, kad miers pēc pagānu paražas bija apstiprināts, tos, kas agrāk bija vāciešu un līvu ienaidnieki, vērtā par draugiem,” rakstīts Indriķa hronikā.

* Senlatvija – šo vārdu savos pētījumos lietoja latviešu trimdas vēsturnieks Indriķis Šterns (1918–2005), lai apzīmētu mūsdienu Latvijas teritoriju, kuru līdz 13. gadsimtam apdzīvoja dažādi baltu un somugru etnosi. Apskatāmajā laika posmā Senlatvija nepastāvēja ne kā administratīva, ne kulturāla vai idejiska vienība. Senlatvijas apzīmējums vienkāršības labad lietots arī šajā grāmatā.

Mūra pils un baznīca Ikšķilē. Rekonstrukcija Daugavas muzejā

Mežotnes pilskalns

1205. gads

Tērvetes vadonis Viestarts dodas uz Rīgu aicināt vāciešus palīgā cīņai pret lietuviešu sirotājiem.

Rīgas vācieši par solīto palīdzību no katras Viestarta pakļautībā esošās zemgaļu pils prasa ķīlniekus.

Zemgaļi un vācieši kopīgi pieveic lietuviešu sirotājus un iegūst bagātu laupījumu – zirgus, lopus, drēbes un ieročus.

1206. gads

Bīskaps Alberts aicina zemgaļus palīgā līvu Turaidas ieņemšanai.

Rīgas vācieši kopā ar Tērvetes Viestarta un Turaidas vadoņa Kaupo spēkiem ieņem Turaidas pili.

1208. gads

Viestarts gatavojas karagājienam pret lietuviešiem un aicina līdzi arī rīdziniekus.

Pēc garākām pārrunām rīdzinieki piekrīt piedalīties, bet pirms cīņas mestās lozes, taujājot dievu gribu par cīņas ar lietuviešiem iznākumu, rāda nelabvēlīgu rezultātu. Zemgaļi nevēlas doties cīņā, vācieši tomēr viņus piespiež cīnīties. Zemgaļi atkāpjas, vācu krustneši kauju zaudē.

1210. gads

Kurši, iebraukuši ar saviem kuģiem Daugavā, uzbrūk Rīgas pilsētai, bet nespēj to ieņemt. Indriķa hronika vēsta, ka kurši aicinājuši arī zemgaļus iesaistīties šajā uzbrukumā.

“Pēc bīskapa aizbraukšanas un kuršu kaujas ar krustnešiem visi apkārtējie pagāni dzirdēja, ka kurši nogalinājuši zināmu skaitu krustnešu, un cits pēc cita sūtīja ziņnešus, vispirms līvi pie kuršiem, kurši pie igauņiem, kā arī pie lietuvjiem, zemgaļiem un krieviem, un visādi gudroja, kā varētu nopostīt Rīgu, ar viltu saņemt ciet visus vāciešus un viņus nogalināt.”

1219. gads

Vācieši ieņem zemgaļu Mežotnes pili un it kā pēc mežotniešu lūguma izvieto tur savu garnizonu.

Vācu misionāri Mežotnē krista aptuveni 300 zemgaļu ģimenes.

Tērvetes valdnieks Viestarts uzbrūk Mežotnes pilij, bet nespēj to ieņemt. Cīņā krīt Viestarta māsasdēls.

Viestarts vēlreiz uzbrūk vāciešiem, kas ar kuģiem pa Lielupi dodas uz Mežotni, lai palīdzētu savējiem. Zemgaļi pieveic vāciešus. Tie vācieši, kas iepriekš bija apmetušies Mežotnē, aizbēg uz Rīgu. Pēc tam mežotnieši atsakās no kristīgās ticības.

1220. gads

Bīskaps Alberts sapulcina lielu karaspēku un dodas uzbrukumā Mežotnei.

“Un viņi ar četriem tūkstošiem vāciešu un vēl četriem tūkstošiem līvu un letu virzījās uz Salu, vezdami līdz lielu mašīnu un citas mazākas, kā arī visas pārējās ierīces pils aplenkumam. Un viņi gāja visu nakti, sakārtoja pie Lielupes karaspēku un devās tālāk līdz pilij, un ieņēma ciemu ap to, guva kara laupījumu un, aplenkuši pili, daudz dienu cīnījās ar ienaidnieku,” teikts Indriķa hronikā.

Tērvetes vadonis Viestarts, salīdzis ar lietuviēšiem, apvienoto zemgaļu-lietuviešu pulku priekšgalā devās palīgā mežotniešiem. Zemgaļi tomēr nespēj vērst sev par labu kaujas rezultātu.

Krustneši un viņu sabiedrotie nokauj vairāk nekā 100 no pils iznākušos mežotniešu vecākos.

Mežotnieši lūdz vāciešus līgt mieru, lai saglabātu savas dzīvības. Mežotnieši atstāj pili un dodas uz saviem ciemiem.

Vāciešu, līvu un latgaļu karaspēks ieiet Mežotnes pilī, izlaupta to un nodedzina.

1224. gads

Nodibina Zemgales-Sēlijas bīskapiju, bet bīskapa rezidence atrodas Rīgā.

Vācieši Mežotnē ieceļ bīskapu.

1225. gads

Pāvesta legāts Vilhelms no Modēnas (Itālija), kas ieradies Rīgā, aicina pie sevis Tērvetes Viestartu. Sarunās viņš mudina Viestartu

pieņemt kristīgo ticību, bet Viestarts sola to darīt kaut kad nākotnē. Kopā ar Viestartu uz Zemgali dodas kristiešu priesteris.

1226. gads

Kristieši nodibina jaunu bīskapiju, tajā ietverot tā saukto Mežotnes bīskapiju bez Sēlijas.

1228. gads

Kurši kopā ar zemgaļiem uzbrūk Daugavgrīvas cisterciešu klosterim un apkauj mūkus.

1229. gads

Zobenbrāļi ordeņa mestra Folkvīna jeb Folkvina vadībā siro un posta Zemgalē. Tērvete paliek neskarta.

1230. gads

Livonijas Vecākā atskaņu hronika stāsta, ka Viestarts ar nelielu karaspēku dodas sirojumā uz Aizkraukles pili. Ieguvis bagātu laupījumu un gūstekņus, viņš atgriežas mājās, bet rītausmā viņu pārsteidz Aizkraukles pils komtura Markvarta spēki. Abi karavadoņi cīnās divkaujā. Viestarts ievaino savu pretinieku un pats atkāpjas. Tās ir pēdējās rakstīto vēstures avotu ziņas, kur minēts Tērvetes valdnieks Viestarts.

1231. gads

Upmales zemgaļi – viņu vidū arī mežotnieši – spiesti padoties. Rīgas bīskaps Nikolajs viņu zemi sadala starp Rīgas pilsētu un Zobenbrāļu ordeni.

Tērvetes pilskalns

1232. gads

Zemgaļi dod ķīlniekus Rīgas bīskapam. Vācieši atjauno Mežotnes pili.

1236. gads

22. septembrī norisinās Saules kauja, kurā lietuvieši iznīcina Zobenbrāļu ordeņa spēkus. Zemgaļi uzbrūk un apkauj tos, kas cenšas paglābties bēgot.

1243.–1254. gads

Pāvests Innocents IV izdod sešas krusta karu bullas kuršu un zemgaļu pakļaušanai.

1250. gads

Zemgalē iebrūk Vācu ordeņa Livonijas mestrs Andrejs no Štīrijas ar lielu krustnešu un pakļauto vietējo tautu karaspēku. Zemgaļu zemes stipri izposta. Zemgaļi lūdz mieru un apsola maksāt nodevas.

1251. gads

Likvidē Zemgales bīskapiju un to pievieno Rīgas bīskapijai.

1254. gads

Zemgali sadala starp Vācu ordeni un Rīgas bīskapu: ordenis iegūst zemgaļu zemes Tērveti un Dobeli, arhibīskaps – Žagari un Sileni, Rīgas domkapituls – Dobeni un Spāreni. Abi zemes kungi (ordenis un bīskaps) sadala arī zemgaļu apdzīvoto zemi Upmali (tās centrs – Mežotne).

1258.–1259. gads

Vācieši ceļ Dobenē pili. Pēc Durbes kaujas (1260) viņi to pamet.

1259. gads

Zemgaļi sacelšas pret vāciešiem un padzen vācu ieceltos fogtus jeb soģus*.

Zemgaļi vadoņa Šabja vadībā padzen vāciešus no Mežotnes.

1260. gads

Vācieši uzbrūk Tērvetes pilij, bet nevar to ieņemt.

1265. gads

Vācu ordenis ceļ Jelgavas (Mītavas) pili pie Lielupes.

Voldemārs Vimba. Zemgaļi pamet Sidrabes pili. 20. gs. 30. gados tapis gleznojums

* Fogti jeb soģi – valdnieka iecelti ierēdņi kādas teritorijas pārvaldei. Livonijā fogti bija ordeņa mestra vai bīskapa iecelti pārvaldnieki un soģi.

1271. gads

Vācu ordeņa karaspēks Livonijas mestra Valtera no Nordekas vadībā uzbrūk Tērvetes pilij, ieņem to un novieto tur savu garnizonu.

1272. gads

Vācu ordeņa Livonijas mestrs Valters no Nordekas uzbrūk Mežotnes pilij, ieņem to bez cīņas un novieto tur savu garnizonu.

Vācu ordeņa bruņinieki uzbrūk un ieņem Rakes pili.

Ordeņa mestrs Valters, Rīgas arhibīskaps Alberts un Rīgas dompāvests Johans slēdz līgumu ar zemgaļu vecākajiem par zemgaļu padošanos: kristīšanos un nodevu maksāšanu vāciešiem.

1279. gads

Krustneši un viņu sabiedrotie iet sirojumā pret lietuviešiem, Livonijas spēku pusē jākaro arī zemgaļiem. Lietuvieši dzenas pakal sirotājiem un panāk tos pie Aizkraukles. Zemgaļi pāriet lietuviešu pusē. Lietuvieši sakauj ordeņa karaspēku.

Zemgaļi Nameja vadībā uzbrūk ordeņbrāļu kontrolētajai Tērvetes pilij. Zemgaļi to atgūst un atjauno.

Namejs ar zemgaļiem uzbrūk Rīgai, tomēr uzbrukums ir nesekmīgs, jo zemgaļi nespēj tikt cauri pilsētas mūriem.

1280. un 1281. gads

Krustneši vairākas reizes uzbrūk un posta Dobeles pili.

1281. gads

Krustneši uzbrūk Tērvetei, nodedzina pilsētu un pils nocietinājumus, bet pati pils paliek zemgaļu rokās.

Namejs ar tuvākajiem karadraugiem dodas trimdā uz Lietuvu un pēc tam kopā ar lietuviešu lielkunigaiti Traideni uzbrūk Vācu ordeņa pilīm Prūsijā. Zemgalē Namejs vairs nepārnāk.

1286.–1287. gads

Vācu ordenis ceļ Svētkalnā koka pili blakus Tērvetes pilij; Svētkalna pilī ordenis novieto savu garnizonu.

1287. gads

Zemgaļi paši nodedzina Tērvetes pili un aiziet no tās.

Zemgaļi vēlreiz uzbrūk Rīgai, tomēr nespēj ielauzties pilsētā.

Mājupceļā zemgaļi uzbrūk Ikšķiles pilij, bet arī to nespēj ieņemt.

Zemgaļiem pakal dzenas vācu spēki. Kaujā pie Garozas zemgaļi sakauj vāciešus, tomēr kaujā krīt vārdā nezināms zemgaļu vadonis.

1289. gads

Livonijas ordeņa brāļi, kas apmetušies Svētkalna pilī, dedzina un posta zemgaļu laukus. Zemgalē izceļas bads.

Dobeles zemgaļi paši nodedzina savu pili un aiziet uz Rakti.

Vācu ordeņa krustneši, kas apmetušies Tērvetes Svētkalnā, uzbrūk un nodedzina Rakes pili.

1290. gads

Vācu ordenis kopā ar kuršiem uzbrūk Sidrabes pilij un novadam, kur patvērušies daudzi zemgaļi no citiem novadiem. Zemgaļi pamet Sidrabi un dodas uz Lietuvu. Vācieši nodedzina Sidrabes pili.

Zemgales lielākā daļa ir pilnībā nonākusi Vācu ordeņa varā, bet Zemgales dienvidu apgabali pakāpeniski iekļaujas Lietuvas lielkunigaitijā.

Tērvetes pilskalns

PERSONAS:

Viesturs, Zemgales karalis
 Rāma, Viestura sieva, Zemgales
 karaliene
 Princis Rigvars, Viestura un Rāmas
 dēls
 Valdis, Viestura palīgs
 Namejs, Viestura mirušās māsas
 dēls
 Lauga, Nameja līgava
 Nameja draugi: Sakens, Gilla,
 Kadags, Sigi
 Ūlups, cilts vadonis
 Ūlupa sieva
 Ūlupa meita
 Arko, Ūlupa dēls
 Daugulis, cilts vadonis
 Birre, cilts vadonis

Pāvests
 Maksis, pāvesta dēls
 Fulke, Makša palīgs
 Punduris, pāvesta kalps
 Mūks
 Oru, Sāremā valdnieks
 Pihto, Sāremā princis
 Lemme, Pihto bērnības draugs
 Traidenis, žemaišu valdnieks
 Aira, zemgaliete
 Meitene, Airas meita
 Zēns, Airas dēls
 Jaunais karavīrs
 Vecais vīrs
 Tīrgotājs
 Cilšu vadoņi, šamanis, zemgaļu
 vīri un sievas

TITRS

13. gadsimtā daudzas tautas Eiropā ir pakļautas Romai. Vien Baltijas jūras austrumu krastu apdzīvo pagānu ciltis. Pāvesta dēls Maksis lūdz tēva atļauju Zemgales iekarošanai. Vienīgais šķērslis – drosmīgie zemgaļi, no kuriem baidījās pat vikingi.

1. ROMA. PĀVESTA REZIDENCE

Maksis vēršas pie pāvesta. Apkārt redzami sargi un kalpi.

PĀVESTS

Tu gribi kļūt par manu sūtni? Kāpēc?

MAKSIS

Romā man nav nākotnes. Te mani neciena. Šeit es esmu tikai tavs ārlaulības dēls. Tu esi kristīgās pasaules valdnieks. Es tikai vēlos valdīt pār Zemgali.

PĀVESTS

Lai būtu...

Pāvests novēršas no Makša, paiet malā un sadur kādu vīru. Spriežot pēc tērpa, augstmani. Savainoto rokās satver kāds krustnesis un aizvelk prom. Pāvests nosviež nazi, piesteidzas punduris un to paceļ.

PĀVESTS (Maksim)

Bet, ja tu man neatgādāsi Zemgales valdnieku gredzenu, tad – esi tu mans dēls vai ne – tevi gaida tāds pats liktenis. Saprati?

Maksis nodur skatienu. Pāvests pasauc Fulki, kas notiekošajā noraugās, atbalstīties pret sienu.

Fulke, paturi viņu acīs!

Pāvests –
Artūrs Skrastiņš